

KARATAY
BELEDİYESİ

KARATAY BELEDİYESİ'NİN
KATKILARIYLA

Merhaba
merhabahaber.com

f /akademiksayfalar

Kurucusu:
Dr. Mehmet Ali UZ

CİLT: 19 • SAYI: 47
9 ARALIK 2020 ÇARŞAMBA

KADEMİK

Sayfalar

Hazırlayanlar: **Dr. Mehmet Ali UZ - Serdar CEYLAN - Ahmet ÇELİK**
mailto:maluz@merhabagazetesi.com.tr - srceylan@hotmail.com - celikahmet66@hotmail.com

KOÇ BEKİR AĞA VE KONYA HADİSESİ

ÖZEL SAYI - 2 -

KOÇ BEKİR AĞA VE KONYA HADİSESİ -2-

“Kadı Abdurrahman Paşa, Osmanlı hükümdarının emri ile iki tuğlu vezir olarak Konya’ya geldiği sıralarda bir ramazan günü memleketin yüze gelen 160-180 tanınmış zatını konağında tertip eylediği bir iftar sofrasına davet etmişti. Bunlardan bir bölümü Kadı Abdurrahman Paşa yönünden yapılan davete icabet etmişlerse de bir kısmı iştirak eylemek istememişlerdi. Yerli halk arasında öteden beri söylenmekte olan rivayetlere inanmak lâzım gelirse gidenlerin hemen çoğu birbirlerinden haberi olmaksızın Kadı Abdurrahman Paşa’nın buyruğu ile boğdurulmuş, cesetleri ise kendi yönünden kazdırılan çukurlara atılmıştı. İlk bakışta onun bu günkü düşüncü ve inanışlarımıza biraz aykırı gibi görünen bu hareket tarzı, yukarıda bilmünasebe kaydelediğimiz Adana valisi Said Paşa’nın kapu çukadarı ağaya gönderdiği arizada zikrolunan kayıtla aşağı yukarı uygun gelen bir mahiyet arz etmesi dolayısıyla, pek de vukuu imkânsız olan bir hadise addolunamaz. Neticede halk üzerinde çok fena bir tesir bırakan bu olaylar, onları isler istemez Kadı Abdurrahman Paşa’ya karşı ayaklanmaya ve hatta silahlanmaya mecbur etti. Başlarında Konyalı Bekir Ağa olduğu hâlde hep birlikte onun kuvvetleri üzerine hücum ile çarpıştılar ve bu çarpışmalar esnasında her iki taraftan birçok kimseler telef olup gitti. Fakat en sonunda galebeyi halkın kazanması üzerine vali bulunan Kadı Abdurrahman Paşa kendisinde daha fazla mukavemet imkânını göremeyerek kurtuluşu kaçmakta ve sığıntı ma-

halli olarak da Konya’daki Şerefeddin Camii’ni bulmakta gecikmedi. Şimdi burada halkın, aleyhinde hep birlikte, ayaklanması üzerine Şerefeddin Camii’nde sığınan Kadı Abdurrahman Paşa’nın Bekir Ağa ile olan konuşmalarını Şem’î’nin ağzından bir kere daha dinleyelim:”

*“Bekir Ağa der ki ey Kadı Paşa
Şimdi oyununla çıkdın mı başa
Eğer yiğit isen çık indi dışa
Cenk edelim senin ile bir zaman*

*Kadı Paşa der ki değılsin dengin
Benim bu âlemde var mıdır rengim
Hiç kıyas götürmez bilirsin cengim
Dön git arzın ile eğlenme heman*

*Bekir Ağa der ki ağalarım var
Birin koyuversem beş ordu bozar
Kelleni istedi huzur-ı ahzar
Sana necat yoktur ey Abdurrahman*

*Kadı Paşa der ki mülük idim ben
Ben Konya’yı yerken nerde idin sen
Doldurdum altınla üç tane mahzen
Harcederim bu inada bir zaman*

*Bekir Ağa der ki ey yüzü kara
Taş attın Hazreti Molla Hünkâr’a
Elime geçersen çekerim dara
Seyrettiririm üleşini bir zaman*

*Kadı Paşa der ki gel git buradan
Sonra seni kaldırıram aradan
Eğer bir fırsat verirse Yaradan
Arpa eker Konya’yı edem viran*

*Bekir Ağa der ki ben otuz birim
Ocaklı beyninde tuğsuz vezirim
Pençesi kan saçar alıcı şîrim
Nerde cenk edersen benimdir meydan*

Koç Bekir Ağa'nın Alibeyhüyüğü Mezarlığı'ndaki kabri

*Kadı Paşa der ki bende toplar çok
Sendese bu âletin hiçbiri yok
Senin başındaki hep çoluk çocuk
Sonra cümlesini bırakın kurban*

*Paşa der ki bende var delikanlı⁽¹⁾
Kılınc gamzesine⁽²⁾ kodular eli
Sen gibi düşmana demezem beli
Eğer yiğit isen çık işte meydan*

*Bekir Ağa der ki dilin⁽³⁾ ne köpek
Öyle cadıdır ki yollama kürek⁽⁴⁾
Belli olur meydan kurulunca cenk
Çıksın Küçük Ahmet hem Kavas Osman*

*Kadı Paşa der ki oğlum geleydi
Şakir benim ile belli⁽⁵⁾ olaydı
Kapu kethüdam da haber salaydı*

Böyle eylemezdim tedbirde noksan

*Bekir Ağa der ki genceden⁽⁶⁾ kaçtın
Güya kanatlandın göklere uçtun
Şimdi Tekeli'nin⁽⁷⁾ eline geçtin
Doldurun kafana ya ot ya saman*

*Kadı Paşa der ki tükendi cevab
Gözüme İbradı göründü bab bab⁽⁸⁾
Kırdım askerimi istedim harab⁽⁹⁾
Şaştım hey ağalar bu nasıl hicran*

*Bekir Ağa der ki kaçırıldık hayfa
Hamdola kapandı hem çeşm-i â'dâ
Diyinci bakalım Âşık Şem'îya
Söyle bu davaya bir hoşça destan"*

“Caminin abluka içine alınması üzerine hayatından ümidini kesmeye başlayan Kadı Abdurrahman Paşa, halkın başında bulunan Bekir

(1) Bu mısra [Dalboy] 1928b'de “Kadı Paşa der ki bende var deli” şeklindedir.

(2) [Dalboy] 1928b'de “kabzasına”.

(3) [Dalboy] 1928b'de “delin”.

(4) [Dalboy] 1928b'de “görek”.

(5) [Dalboy] 1928b'de “bile”.

(6) [Dalboy] 1928b'de “geceden”.

(7) [Dalboy] 1928b'de “Tekyelinin”.

(8) [Dalboy] 1928b'de “yap yap”.

(9) Bu mısra [Dalboy] 1928b'de “Kırdın askerimi ben ettin harap” şeklindedir.

Ağa'ya yalvarıp yakarak güçlkle yakasını kurtarabildi. İstanbul'a gitmek üzere yola çıktığı sırada İlgin civarında karşısına Tekyeli aşiretinden Mustafa Bey adlı birisi çıktı. Bu zat evvelce haksız olarak kardeşinin Kadı Paşa tarafından öldürüldüğünü iddia ederek kendisinden öç almak istiyordu. Mustafa Bey'in, kendisini İlgin'da katil ve cerhetmediği bizce muhakkak olmakla beraber intikamını ondan ne şekilde aldığını veya almak istediğini bugün için iyi bilmiyoruz. Yalnız bildiğimiz bir şey varsa Kadı Abdurrahman Paşa'nın tam bu sıralarda Osmanlı hükümetinin buyruğu ile Konya'dan ayrıldığıdır. Cevdet Paşa'ya bakılırsa beş altı yıl kadar Konya'da vazifesini hüsnü suretle ifa ettikten ve tanzimi askere himmet eyledikten sonra uhdesine Anadolu valiliği tevcih buyurulmuştur. Mehmed Süreyya Bey ise onun 1222 seferinde [Saferinde] Konya valiliğinden azil ile 1223 Şabanında Anadolu valiliğine tayin olduğunu söylemektedir. Diğer bazı eserlerde görüldüğü üzere Selim III'ten sonra Mustafa IV. Osmanlı tahtına çıktığı anda Yeniçeri ocağına yeni bir nizam koymak hususundaki gayreti ile o tarihlerde kendisine büyük bir şöret temin etmiş bulunan Konya Valisi Kadı Abdurrahman Paşa'yı azletmiş ve yerine uhdesine vezaret tevcih olunarak sadaret kethüdası bulunan Şamlı Mehmed Ragıb Efendi'yi tayin ve izam eylemiştir 1807 (Hicri 1222). Biz şimdilik bu hususta daha fazla tafsilata girişmekten vazgeçerek onun Konya'dan ayrılmasından sonra İstanbul'a gittiğini ve o andan itibaren de siyasî hayatında kendisi için yeni bir devrin başladığını söylemekle iktifa edeceğiz⁽¹⁰⁾." (Erd-

ğan 1944c: 23-26)

Konya'nın, XVIII. yüzyılın ortaları ile XIX. yüzyılın ortalarına (1756-1856) tekabül eden bir asrını sosyal ve ekonomik açıdan inceleyen Prof. Dr. Muhittin Tuş, Kadı Abdurrahman Paşa'nın Konya valiliği dönemindeki durumunu özetlerken dönemin Konya kadı sicillerinden de yararlanmıştı. Tuş'un mezkûr incelemesi de Konya hadisesini farklı bir mecraaya taşır.

"Bir süre Konya'da kadılık yapan Kadı Abdurrahman Paşa, vali olarak geldiği ilk günden, Konya'daki hâkim güçlerle (vücut-ı belde) mücadelesine başlamıştır. Bir süre Konya'da kadılık yaptığından gerek kendisi Konya'yı ve gerekse Konyalılar Kadı Paşa'yı yakından tanıyorlardı. Kadı Paşa, kadılık yaptığı dönemde, zulme tasaddi edenlere [girişenlere] karşı çıkmış, onların nüfuz ve ta'ad diyatını [tecavüzlerini] kırmağa çalışmıştı. Bunu yaparken de ister istemez iffet ve adaletten uzaklaşmış, zulüm ve i'tisâfa [haksızlığa] sebep olmuştu. Bunun neticesinde de kendisi birçok düşman kazanmıştı. Konya'daki hâkim güçler Abdurrahman Paşa'nın Konya'ya vali olarak geri geldiğini görünce hemen harekete geçip, vali konağına saldırmışlar; bunun üzerine vali güçlkle kendisini şehrin dışına atmıştır. Bütün çabalarına rağmen Abdurrahman Paşa kendisine karşı çıkanları ikna edememiş; bir gece gizlice şehre girerek, isyancıları etkisiz hâle getirmiştir. Bu şartlarda göreve başlayan Kadı Abdurrahman Paşa, valiliği boyunca gerek Konya'da ve gerekse Osmanlı Devleti'nde siyasî ve askerî mücadelenin içinde yer almıştır. Kadı Abdurrahman Paşa'nın Konya'dan ayrılışı da hadiseli olmuş;

(10) Onun İstanbul'da Fatih Camii civarında mükellef bir konağının olduğunu, Galata'da müteaddit han, hamam ve dükkânı bulunduğu rivayet edilmekte ve ayrıca İzmit taraflarında da geniş ve mamur çiftlikleri olduğu söylenmektedir, (Bak. Dehşetler İçinde 1, 42). Selim III zamanında Anadolu'da Nizamı Cedid teşkiline memur olan ve bu uğurda bir hayli

faaliyet gösteren Kadı Abdurrahman Paşa, Mustafa IV'den sonra Osmanlı tahtına çıkan Mahmud II. tarafından İstanbul'a davet olunmuştu. Mamafih bazı eserlerde görülen kayıtlara göre onun daha evvelce de İstanbul'a gittiğini ve orada bir müddet kaldığını bilhassa işaret etmek lazımdır.

Konya hanedanı ve ayanlarından Bekir Ağa, isyan ederek, valiyi sarayda mahzur bırakmış, kan dökülmesi için yapılan anlaşma sonucunda, vali Konya'yı terk etmek zorunda kalmış; tam bu sırada da Kadı Abdurrahman Paşa'nın Karaman eyaleti valiliğinden azledildiğinin fermanı gelmiştir. Daha sonra firar eden Abdurrahman Paşa'nın yakalanması için de bir başka hanedan üyesi Çelik Paşazade İbrahim Bey görevlendirilmiştir (Tuş 2001: 44-45).⁽¹¹⁾

Konya hadisesinin sonucu hususunda BOA'da rastladığımız bir belge, Dalboy ve Es gibi mahallî araştırmacılarının belirttiklerinin aksine Cevdet Paşa ve Uzunçarşılı'yı destekler mahiyettedir. 1 Safer 1219

Koç Bekir Ağa'nın kabrinin baş taşı

(11) Konya'da olayların durulması üzerine Kadı Abdurrahman Paşa'ya, Karaman valiliği de uhdesinde olduğu hâlde, Asakir-i Şahane Başbuğu unvanıyla Rumeli'deki dağlı isyanlarını bastırması için süratle o taraflara hareket etmesi emredildi. Karaman valiliğine mütesellim atayan Kadı Abdurrahman Paşa emri altındaki adamlarıyla birlikte, 1804 yılı Haziranında Üsküdar'a gelerek buradan Rumeli'ye geçti. Burada asilerle karşı karşıya gelen Kadı Paşa bunları yenilgiye uğrattı. Padişah, Üsküdar'a geçerken kendisini ve maiyetini fark ederek başarılarından dolayı kendisine vezir rütbesi tevcih etti (Ekim 1804). Ayrıca aynı sene içinde Konya ve Akşehir sancakları malikâne olarak, Beyşehir, Kayseri, Niğde sancakları da mütesellim ile idare edilmesi ve Nizam-ı Cedit askerî yetiştirilmesi şartıyla uhdesine verildi.

Kadı Abdurrahman Paşa, 1805 yılında, Rumeli'deki isyanları bastırmak üzere, tekrar merkeze çağırıldı. Burada asileri yenilgiye uğratmasının ödülü olarak İçel sancağı da uhdesine verildi. Abdurrahman Paşa 1806 yılında tekrar Karaman'a döndü. 18 Mart 1807'de Karaman valiliği görevinden alınarak Alanya sancağı muhafazasına memur edildi.

ii. Mahmut tahta çıkınca merkeze gelmesi için Kadı Abdurrahman Paşa'ya bir mektup gönderdi. Üsküdar'a ulaştığında kendisine Kütahya sancağı ile Anadolu Seraskerliği verildi (5 Ekim 1808). Bu esnada ıslahat karşıtları İstanbul'da büyük bir isyan hazırlığına girişmişlerdi. Kadı Abdurrahman Paşa ve Kaptan-ı Derya Ramiz Paşa'dan isyancılara karşı yardım istendi. Ancak bunlar isyancılara karşı tutunamayarak İstanbul dışına kaçtılar. Bir zaman sonra Kadı Abdurrahman Paşa gizlice İstanbul'a gelip, isyancıların içlerine kadar sokularak faaliyetleri ve niyetleri hakkında bilgi edindi. Durumun aleyhine olduğunu anlayarak, yine gizlice Anadolu'ya geçti. Ancak asilerin tesiriyle paşanın bir şekilde, ölü veya diri, İstanbul'a ulaştırılması için emirler gönderildi. Kadı Abdurrahman Paşa bu takipleri atlatarak, memleketi İbradı'ya kadar gelmekle birlikte, ölmeden kurtulamayıp, oğullarıyla birlikte idam olundu (Ocak 1808). Bu akıbeti hazırlayan paşanın güvendiği adamlarından biri olan Teke Mütesellimi Kapıcıbaşı Hacı Mehmet Ağa, Abdurrahman Paşa'nın kesik başını da İstanbul'a göndermiştir (Ürekli 2013: 5-6'dan).

[12 Mayıs 1804] tarihli buyruğuya göre Konya ahalisinden bazılarıyla başkaldırıp saraya saldıran Çandarlıoğlu Seyyid Ebubekir, Kabakkızı oğlu Hacı Mehmed ve Dereli Mehmed'in çarpışma neticesinde firar ettikleri ve bunların dönmesi için ahalinin nezre bağlandığı, bunlara yardım edildiği takdirde nezrin tahsil edileceği ve dirliklerinin kaldırılacağı bildirilmektedir. Dönemin tarihi açısından oldukça önemli olan bu belgenin tam metni şöyledir:

Hû / Sahh / Buyruğuldu

Hâlâ Karaman beğlerbeğisi ve mu'âllem asker başbuğu Seyyid Abdurrahman Paşa dâmet ma'âlihi ve Konya nâtihiyle Konya'da me'zûn-ı bi'iftâ olan ve 'ulemâ ve sâire zîde 'ilmuhum ve ye-niçeri zâbiti zîde mecdühûya ve vücüh-ı memleket ve iş erleri ve bi'l-cümle ahâli-i vilâyet zîde kadruhuma hüküm ki

Sen ki pâşâ-yı mûmâ-ileyhsin menâsıbın üzre lede'l-vusûl Konya ahâlisinden ba'zı kendüyi bilmez erâzil ve eşhâs makûleleri sâkin olduğun sa-

raya hücum ve tarafeynden muharebe tekevvün etmiş olduğundan sen dahi müccred def'-i kitâl zımında vilâyetin ehl-i 'ırzına hürmeten derûn-ı şehirden hurûc ve Konyâ civârında ikâmet bulunduğu mukaddemâ bâ-tahrîrât lede'l-inhâ bi-eyyi hâl Konya'ya duhûl ve tehaddüs eden fesâdın def' u ref'ine ve fukarâ-yı ra'ıyyet ve sükkân-ı memleketin himâyet ve sıyânetlerine ve inhilâl-i şirâze-i nizâm-ı memleket birle refâh u rahat-ı fukarâ-yı ra'ıyyet hususlarına ihtimam u dikkat ve fima-bâ'd dahi bu makûle hareket vuku'a gelmemesini bir hüsn-i sûrete ifrağ ve nizâm-ı kavîye rabt ve tezekkür-i kat' birle sûret-i nizâmı der-'aliyyeme temhir ve iş'ara mübâderet olunmak bâ-bında mukaddem ve mu'ahhar evâmîr-i şerîfe-i mufasssala ısdar ve mübâşirler ta'yîn ve tesyâr olunmuş idi el-hâletü hâzihî tarafından ve ahâli-i Konya câniblerinden der-bâr-ı şevket-karârıma tevârüd iden tahrîrat ve i'lam ve muh-zır ta'yini ber-minval-i muharrer şeref-efzâ-yı sudûr evâmîr-i şerîfem ve irâde-i seniyyem iktizası üzere derûn-ı Konya'ya kadem-nihâde-i duhûl ve yeniçeri tâ'ifelüsünün ve sekene-i Konyalunun bundan böyle hilâf-ı rızâ hareketleri vuku'a gelmemek üzere nizâm-ı kavîye rabt u tevsik ile fima-bâ'd mugayir-i emr u rızâ harekete ictirârları ih-sas olunur ise gerek Konya ahalsi ve yeniçeri taifesi kendi emvâlinde olarak yüz bin ve her ne vakit içlerinden bu makûle ve sâir gûne hareket-i zecriyeye cesaret ideri olur ise üzerlerinde olan dirlikleri ref' ve ocaktan tard u teb'îd ve bi'l-ittifak ahz ve ahâli-i vilâyete teslim ile 'ibreten li's-sâirîn cezâları tertîb olunmak ve bâ'd-ezin o makûle fazâhate mütecâsir olanları ve bâ-husûs sekiz on seneden berü ihtilâl-i beldeye tasaddi ve bu def'a tahrîk-i fitne ve fesâda bâdi olub evâmîr-i şerîfeme 'adem-i itâ'at ile firâr idüb dirlikleri üzerlerinden ref' olunan **Çandarlıoğlu Seyyid Ebubekir** ve **Kabaklızı oğlu Hacı Mehmed** ve **Dereli Mehmed** dîmekle meşhûr habâset-kârlar mürûr-ı ezmân ile ber-takrîb

derûn-ı şehre duhûl iderler ise o makûle habâsetkârlara bir gûne i'ânet veya hut bi'l-ittifak ahz ve vâli-i vilâyete tesliminde kusur ve batâet olunmak lazım gelir ise taifeteyn-i mezkûretey-nin umûrundan yüz bin kuruş ki cem'an iki yüz bin kuruş matbah-ı 'âmireme nezre kat' ve bu vechle kabullerini müş'ir nezr hücceti nakdiyyen bulunduğu beyânıyla ol-babda emr-i şerîfim suduru istid'â olunmuş zikr olunan hüccet baş muhasebeye kayd olunub fi-maba'd yeniçeri taifesi ve Konya ahalsi hilâf-ı emr u rızâ ve muğayir-i taahhüd harekette bulunmamak ve vâlilerine ve evâmîr-i şerîfeme itaat eylemek ... [silinmiş] vakten mine'l-evkat derûn-ı şehre duhûl edememele-ri esbab ve vesailin istikmaline ve gelürler ise ahz ve icra-yı mücazatlarına ikdam ve dikkat olunmak fermânım olmağın i'lamen inha ... [tahrip olmuş] iş bu emr-i şerîfim ısdar ve ... [boşluk] ile irsal olunmuşdur imdi fi-maba'd yeniçeri taifesi ve ahâli-i Konya mugayir-i fermân ve münafi-i ta'ahhüd ednâ mertebe harekete cesaret eylemek lâzım gelür ise lede't-temkîn nezr-i mezbûr tamâmen ve kâmilin tahsil olunacağından ma'ada o makûle hareket-i nâ-bercâya mütecâsir olanların haklarında lâzım gelen ukûbat-ı şedîde bilâ-imhal icra olunacağı bi-iştibah olmağla işbu emr-i şerîfime cümle muvacehesinde alenen feth u kırâ'at ve mazmun-ı münifi i'lan ve iş'a ve sekene-i memleket ve fetayâ-yı ra'ıyyetin her hâlde hıfz u himâyetlerine ve asâ-yiş ve istirahatlerine mültezim olur esbabın isti'mâline bezli ma-hasal ve sa'y u vakt eylemek matlûb-ı kat'i-i padişâhânem idüğü ve marru'l-beyân hüccet baş muhâsebeye kayd bulunduğu ma'lûmun oldukda ber-vech-i meşrûh 'amel ve harekete ve icrâ-yı levâzım kâr u ziyâmî ve dirâyet ve i'fâ-yı mürâsele memleket-dâri ve ra'ıyyet-perverîye kemâl-i sa'y u gayret eylesesin ve siz ki mevlânâ ve sâ'ir mumâileyhimsiz mazmun-ı emr-i şerîfim sizin dahi meczumunuz olarak fi-maba'd taraflarınızdan ta'ahhüdünüzün hilâfi ve

rızâ-yı hümâyûnumun mugayyiri bir gûne vaz' u hareket vuku'a gelmeyerek evâmîr-i padişâhâneme ve valinize ale'd-devâm inkıyâd ve ita'at birle merkez-i rızâ-cûyu ve sadakatte pa-bercâ-yı şübbân u karâr olduğunuz hâlde hakkınızı bil-vücûh merâhim ü eşfâk-ı padişâhânem mebzûl ve derkâr olmağ-la âna göre 'amel ve harekete ve vakten mine'l-evkât hilâf-ı rızâ ve münâfi-i ta'ahhüd hâfi ve mikdâr dahi hareket vuku'a gelmemesi husûsuna bi'l-ittifak ikdam ve dikkat ve zinhâr ve zinhâr hilâf-ı emr u fermân ve münâfi-i ta'ahhüd vaz' u hareketi tecvîz ile nazar u adâlet-i mülûkânem olmakdan gayrına gayrete tehâşi ve mücânebet eylemen bâbında

fi evâ'li-i S[afêr] sene [1]219 [12 Mayıs 1804]^[12] (BOA, C..DH.. / 233

(12) Günümüz Türkçesiyle:

Hû

Doğrudur / Buyruldu

Hâlen Karaman beylerbeyi ve talimli asker başbuğu Seyyid Abdurrahman Paşa -şerefleri daim olsun- ve Konya kadısıyla Konya'da fetva vermeye izini alan ve ulema ve saire -ilimleri ziyade olsun- ve yeniçeri zabiti -azameti ziyade olsun- ve memleketin ileri gelenleri ve iş erleri ve bütün vilayet ahalisine -değerleri ziyade olsun- hüküm ki:

Sen ki adı geçen paşasın! makamın dolayısıyla [şehre] varıp ulaştığında Konya ahalisinden bazı kendini bilmez reziller ve şahıs takımları oturduğu saraya hücum ve iki taraftan/karşılıklı muharebe meydana geldiğinden sen de yalnız [insanların] birbirlerini öldürmesini önleme maksadıyla vilayetin dürist insanlarına hümeten şehrin merkezinden dışarı çıkarak Konya civarında ikamet edindiğin önceden yazı ile ulaştırıldığında elbette Konya'ya girmekle meydana gelen fesadın savılması ve kaldırılmasına ve halkın çaresizleri ve memleket sakinlerinin korunma ve kollanmalarına ve memleketin düzen ve kurallarının bozulması ile birlikte refah ve çaresiz halkın rahat ve huzuru hususlarına özen ve dikkat ve bundan sonra da bu türden hareket vukua gelmemesini güzel bir şekilde sokma ve sağlam bir düzene bağlama ve tam bir hatırlama ile düzen biçimini İstanbul'a bildirme ve onaylatma hususunda öncesinde ve sonrasında ayrıntılı şerefli emirler çıkarılmış ve görevliler atanıp gönderilmişti. Şimdiye kadar taraftından ve Konya ahali taraflarından İstanbul'a gelen yazı ve bildiri ve mübaşir tayini yazıldığı gibi yayımlanan şerefli emirlerin ve müce buyruğum gereği üzerine Konya içine ayak basmış ve Yeniçeri tayfalarının ve Konyalı sakinlerin bundan böyle rıza karşıtı hareketleri vukua gelmemek üzere sağlam düzene bağlayıp sağlamlaştırmakla bundan böyle rıza ve emre aykırı harekete kalkışmaları sezişirse gerek Konya ahali ve yeniçeri tayfası kendi mallarından olarak yüz bin ve her ne vakit içlerinden bu gibi ve diğer türlü zorlayıcı hareketlere cesaret eden olur ise üzerlerinde olan dirlikleri kaldırılarak ocaktan sürülme ve uzaklaştırılmaları ve hep birlikte tutuklanmaları ve vilayet ahalisine teslim ile diğerlerine ibret olsun diye cezalandırılmak ve bundan böyle o türden edepsizliğe kalkışacakları ve bilhassa sekiz on seneden beri beldenin karı-

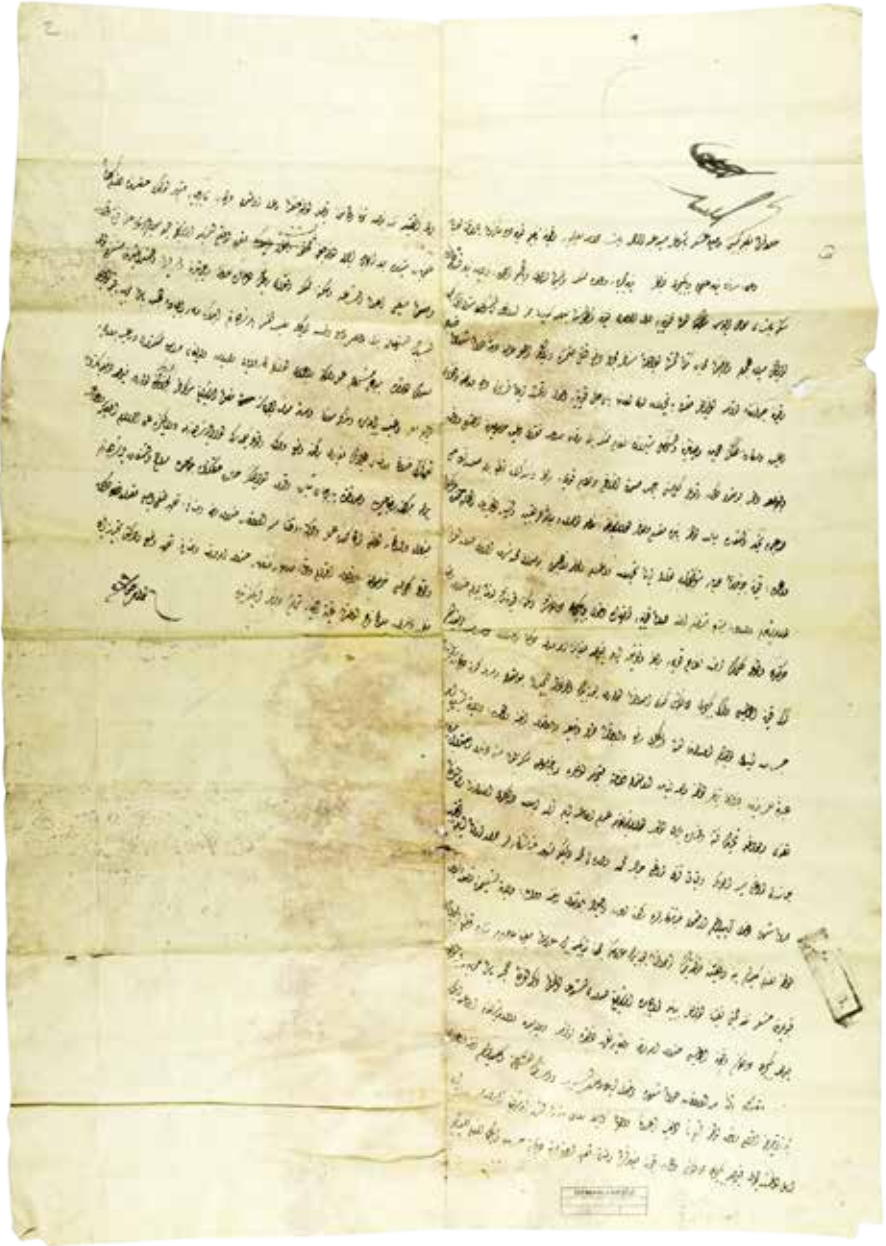
- 11612 - 0; 29 Safer 1219) (Belge Nu. 3)

Bu günleri Koç Bekir Ağa'nın safında olarak yaşadığı şiirlerinden anlaşılın Âşık Şem'i de bu hadisenin neticesinde -tıpkı Koç Bekir Ağa gibi- Konya'dan kaçmıştır:

İbtidâ Konya'dan itdik firârı
Biz de devir itdik terk-i diyârı
Karaman'ı geçdik Kıbrız'a vardık
Olmuş idik Kadı Paşa firârı

sıklığına kalkışma ve bu defa fitneyi körükleme ve fesada sebep olup şerefli emirlerimi dinlemeyerek firar edip dirlikleri üzerlerinden kaldıran **Çandarlıoğlu Seyyid Ebubekir ve Kabakkızı oğlu Hacı Mehmet ve Dereli Mehmet** denmekle meşhur alçaklar bir zaman geçmesiyle yolunu bulup şehre girerlerse o türden alçalara bir türlü yardım veyahut el birliğiyle tutuklama ve vilayet valisine tesliminde kusur ve ağır davranma gerekirse anılan iki grubun işlerinden yüz bin kuruş ki toplam iki yüz bin kuruş saray mutfağına adamaya ayırma ve bu sebeple kabullerini bildiren belgesi para olarak alındığı beyanıyla o konuda şerefli emrimin olduğu istenmiş anılan belge baş muhasebeye kaydolunup bundan böyle yeniçeri tayfası ve Konya ahali emre aykırı ve rıza ve taahhütlerinden farklı harekete bulunmamak ve valilerine ve şerefli emirlerime itaat eylemek ... [silinmiş] zamanla şehre girememele-ri sebep ve vesileleri tamamlamaya ve gelirlere tutuklanarak cezalandırılmalarına gayret ve dikkat olunmak fermanım olduğundan bildirme ... [tahrip olmuş] iş bu şerefli emrim yazılarak gönderilmişti. İmdi bundan böyle yeniçeri tayfası ve Konya ahali sermana aykırı ve taahhüt dışı alçak mertebe harekete cesaret ederlerse dikkatle anılan ödeme tamamen ve eksiksiz tahsil olunacağından başka o türden yersiz davranışa kalkışanların haklarında lazım gelen şiddetli cezalar ihmal edilmeksizin yerine getirileceği kesin olmakla işbu şerefli emrim cümle karşısında alenen açılması ve okunması ve değerli sözü herkese duyurma ve memleket sakinleri ve halkın gençlerinin her hâlde ezberleme ve korumalarına ve asayiş ve istirahatlerine gerektir sebeplerin kullanılmasına elden geldiğince ve çalışmak ve zaman ayırmak katımdan kesin talebin olduğu ve yukarıda ifade edilmiş resmî belge baş muhasebeye kaydolunduğu bilindiğinde uzun uzadıya anlatıldığı üzere çalışma ve harekete ve gerekenlerin yapılmasının kâr ve ziyânı ve dirayet ve resmî yazının ifasına, memlekete sahip çıkmaya ve halkı sevmeye tam bir çaba gösteresin ve siz ki efendimiz ve sair adı anılanlarımızın belirtilen şerefli emrim sizin dahi kesinleşmiş kararınız olarak bundan böyle taraflarınızdan taahhüdünüzün hilafı kutlu rızamı değiştirici bir türde eylem ve hareket vukua gelmeyerek padişahlık emirlerime ve valiliğiniz emirlerine sürekli bağlılık ve itaatle merkezi razı etmeyi ve bağlılıkta sebat edici gençler ve karar olduğunuz hâlde hakkınızı her yönden makamım şefkat ve bağışlamanın bolluğu bilinmekle ona göre çalışma ve harekete ve zamanlardan beri hoşnutluk dışı ve verilen sözlerle zit gizli ve miktar dahi hareket vukua gelmemesi hususuna hep birlikte çaba ve dikkat ve asla ve asla emir ve fermanıma aykırı ve taahhütlerinize zit çaba ve harekete izin verme ile sultanlığıma yaraşır adalet ve bakiştan gayri çabalardan çekinmen ve sakinmâ hususunda...

12 Mayıs 1804

Konya hadisesi sonrası Koç Bekir Ağa ve yandaşlarının Konya'dan kaçtıklarına ve yakalandıklarında cezalandırılmalarına dair belge (Nu 3)

(Sarı 2013: 216)

Çarhacı Ali Paşa ve Koç Bekir Ağa'nın Katli

Konya hadisesi sonrası vefatına değin geçen süreçte, yani 1804 ila 1811 yılları arasında, Koç Bekir Ağa'nın yaşadıkları üzerine bir bilgi mevcut değildir. Bu sürecin başında

ve sonunda Konya valisi olarak bulunan Kadı Abdurrahman Paşa ile Çarhacı Ali Paşa arasında -tespit edebildiğimiz kadarıyla- sekiz vali görev yapmıştır. Bunlar: **Tahir Paşa** (1802 Eylülünde Konya valisi olmuştur. Bk. Mehmed Süreyya 1996: V/1618), **Ahmet Paşa (Müftüzade)** (ö. 1824. 1806 yılında

Konya valisi olmuştur. Bk. Mehmed Süreyya 1996: I/216), **Ragıp Mehmet Paşa (Şamlı)** (İlk defa 1807 Mayıs'da Konya valisi olmuştur. Vefat ettiği 1828 Aralık'ta da Konya valisi idi. Bk. Mehmed Süreyya 1996: IV/1341), **Yusuf Ziyaeddin Paşa (Kör)** (ö. 1819. 1807 Ekiminde Konya valisi olmuştur. Bk. Mehmed Süreyya 1996: V/1701-02), **İsmail Paşa (Hafız)** (1757/58-1853. 1807 Haziran'da Konya valisi olmuştur. Bk. Mehmed Süreyya 1996: III/833), **Hakkı Mehmet Paşa** (ö. 1811. 1808 yılında Konya valisi olmuştur. II/562-63), **Mahmut Paşa (Sürücü)** (1809 Kasımında Konya valisi olmuştur. Bk. Mehmed Süreyya 1996: III/927-28), ve **Hamit Hamut Mehmet Paşa**⁽¹³⁾ (1809 yılında Konya valisi olmuştur. Bk. Mehmed Süreyya 1996: II/598)'dır. Her ne kadar -gerek arşiv belgelerinde gerekse kadı sicil kayıtlarında- görülmesine de Konya Valiliği görevine gelirken elinde Koç Bekir Ağa'nın katli fermanının bulunması kuvvetle muhtemel olan Çarhacı Ali Paşa aslen Konyalıdır. Vezir dairelerine devam ederek kendini yetiştirdi. Mısır'da Kör Yusuf Ziyaeddin Paşa'nın kethüdalığını yaptıktan sonra Hürşit Paşa'ya mühürdar oldu. 1804'te mirimiran rütbesiyle Yenbu'l-bahr muhafızı olup 1805 senesinde Hürşit Paşa ile İstanbul'a geldi. 1807 Ocağında vezir rütbesiyle ordu çarhacısı oldu. Bir süre sonra Silistre Valiliğine gitti. Aynı yıl Ağrıboz muhafızı oldu. Burada Karalaş mevkiinde düşman kuvvetlerini perişan etmesi üzerine mareşallik rütbesi verildi. 1807 yılından itibaren "Çarhacı Ali Paşa" unvanıyla anılmaya başladı.

1223/1808'de sadaret kaymaka-

(13) M. Zeki Oral'ın "Konya Valileri (Karaman Eyaleti Beylerbeyileri)" listesi ile M. Süreyya'nın Hamit Hamut Mehmet Paşa için verdiği tarih örtüşse de BOA'daki 1812 tarihli bir belgeye göre mezkûr paşanın Konya valiliği daha sonraki yıllardadır (BOA, C. DH.. / 8 - 367 - 0; 23 Cemaziyelvel 1227 [04 Haziran 1812]).

mı oldu. Bir yıl sonra 1809'da kapitan-ı deryalık vazifesi ilave edildi. Aynı sene içerisinde bu vazifelerden azledilerek Alâiye Mutasarrıfı olduysa da ardından Limni'ye sürgün edildi. Bir süre sonra Trabzon Valiliğine tayin edildi. 1225 [1810] senesi sonuna doğru Konya Valiliğine tayin edildi (Şahin ts.: 189).⁽¹⁴⁾

Sicill-i Osmânî'yi referans alarak Çarhacı Ali Paşa'dan söz eden kaynaklar onun H 1225 [M 1810] sene-

(14) Çarhacı Ali Paşa'nın Konya Valiliği sırasında ve sonrasında hayatına dair bilinenler ise şunlardır: Konya'da iken Osmanlı Devleti'ne isyan eden Tekeli-oğlu İbrahim Bey üzerine serasker unvanıyla tayin edilmişti. İsyanı bastırmaktaki başarısızlığı nedeniyle vezareti alınarak Limni Adası'na sürgün edildi. Limni'de bir süre ikametten sonra Keleşan'a, buradan Kars muhafızlığına, Sivas valiliğine, 1820'de de Ağrıboz valiliğine gönderilmişti.

1823 yılına kadar Ağrıboz'da kalan Ali Paşa, hakkında çıkan söylentiler üzerine vezirliği kaldırılarak sürgün edilmesi kararlaştırılmış ise de görevli mübaşir savaş gâilesi yüzünden yolların kapalı olması nedeniyle Yenişehir'den öteye geçememesinden dolayı, tekrar görevinde bırakılmıştı. Bir süre sonra vezareti kaldırılarak ve malı müsadere edilerek 1823 Temmuz'da Tokat'a sürüldü. Ali Paşa'nın azledilmesindeki sebep kendisi hakkında çıkan söylentilerin Pağışah tarafından öğrenilmesiydi. Bu söylentilere göre aç gözlü olan Ali Paşa, Ağrıboz halkı için yabancı gemilerle gönderilen zahireyi büyük para karşılığı fukaraya satmıştı.

6 Aralık 1823'te hasta olarak Tokat'a gelen Ali Paşa, muhteşem bir şekilde karşılanarak, İbbaşoğlu Konağı'na yerleştirildi. Ali Paşa'nın rahatsızlığı daha da artmış ve 19 Aralıkta ölmüştü. Kendisini Tokat'a getirmekle görevli mübaşir Yusuf Ağa ve Voyvoda mallarının kaybolmaması için gerekli tedbirleri almışlardı.

Ali Paşa'nın hayat hikayesini özetleyen mezar kitabesi şöyledir:

Hüve Hallaku'l-Baki
Ey aziz aldanma dehrin izz ü cahına heman
Kimseye baki değil zill ü hayâl fani cihan
Bak ş'u hâle Çarhacı El Hac Ali Paşa kim ol
Din ü devlet hidmetiyle uğraşırđı bir zaman
Akdemen kâimmakam-ı sadr-ı âli olarak
Hem tedâhül birle de olmuşdu bahre kapudan
Geçdi ömrü nice böyle mansıb-ı dünyâ ile
Görmedi bir faide hiç etdi encamı terk-i cân
Lik vardı çok gazası Rüstemâne cenk edüb
Gâh Fransız gâhi Moskof gâhi Rümiler ilen
Ya ilahi zü'l-keremsin eyle hem namın şefi'
Rûz-ı mahşer sîkletinden olalar emn ü amân
Hatifi'den geldi bir tarihin etti Hamdiyâ
Geldi Tokad'a Ali Paşa edüp azm-i cinân
Sene 1239 (Aykun 2003: 288-289)

Çarhacı Ali Paşa Konya valisi olduğu dönemde Konya'da, belki de Konya'ya mahsus olarak, "ahaliye-i Konya'nın mu'tadları üzere eyyâm-ı sayfada [yaz günlerinde] tebdil-i hevâ [hava değişimi] ve tashih-i ferah [sağlıklarını kazanmak] için Meram bağları demekle ârif nam [bilinen] mahalde" Çarhacı Hacı Ali Paşa tarafından valiler için bir bağ evi inşa edilmiş; sonradan gelen valiler bunu bir süre kullanmış iseler de daha sonra valilerin ilgisini çekmemiş ve bakımsızlıktan harap olmuştur. Bunun yerine Hamdi Paşa, Tanzimat'tan sonra bir yenisini inşa ettirmişti (Tuş 2001: 55).

بارشاهم

بوغاز سراسکری اسماعیل پاشانک وفاتہ بینی بوغاز سراسکریک بئسجی زاده بوسنی پاشا فولدیزنه و منوقای
مشارادینک اوزرنج اولدو فغان ابائسک دئی جرضه بی علی پاشا فولدیزنه توجبه واحاله سنی صدر اعظمی فولدیز
نور و اشعار ایکلرینه نایا بوغاز سراسکری مبارابه بوسف پاشا فولدیزنه اعاله برله بو طرفه قوتخدی
فولدیزنه ایباس فلعت اولنوب فغان ابائسک دئی مشارابه علی پاشا بئسجی توجبه بی صدر اعظمی
فولدیزنه اشعار اولنه صنی و صدر اعظمی فولدیزنه ایطایع فایمائی ملوکانه لرنه تقدیم ابدی عریضه
بالرسته کشیم بوردیه حتی خط هابره بوردی صورتی درونده موضعی عروضی حضور ملوکانه لرنه تقدیم بالور
عریضه مکتوبه اولنوب خط هابره سؤمقور شاهانه لرنه توشیح و طریح جاکارانه مه اسرا بوردیلور ابدیه
تأنازلو سلیما مشارابه فولدیزنه ارسال اولنوبی معلوم و الیدی بوردیلور امروزتا سؤمقور کوراصلو

ایمکتوبو کرامتو مهانیو فولدیزنه - وطنم افتم
بوغاز سراسکری اسماعیل پاشانک وفاتہ بینی بوغاز سراسکریک بئسجی زاده بوسنی پاشا فولدیزنه و منوقای
مشارادینک اوزرنج اولدو فغان ابائسک دئی جرضه بی علی پاشا فولدیزنه توجبه واحاله سنی صدر اعظمی فولدیز
نور و اشعار ایکلرینه نایا بوغاز سراسکری مبارابه بوسف پاشا فولدیزنه اعاله برله بو طرفه قوتخدی
فولدیزنه ایباس فلعت اولنوب فغان ابائسک دئی مشارابه علی پاشا بئسجی توجبه بی صدر اعظمی
فولدیزنه اشعار اولنه صنی و صدر اعظمی فولدیزنه ایطایع فایمائی ملوکانه لرنه تقدیم ابدی عریضه
بالرسته کشیم بوردیه حتی خط هابره بوردی صورتی درونده موضعی عروضی حضور ملوکانه لرنه تقدیم بالور
عریضه مکتوبه اولنوب خط هابره سؤمقور شاهانه لرنه توشیح و طریح جاکارانه مه اسرا بوردیلور ابدیه
تأنازلو سلیما مشارابه فولدیزنه ارسال اولنوبی معلوم و الیدی بوردیلور امروزتا سؤمقور کوراصلو

HAT 1361/53593

Çarhacı Ali Paşa'nın Konya Valiliğine atandığına dair sadrazamlık yazısı (Belge Nu. 4)

sinde Konya Valiliğine atandığını belirtirler (Mehmed Süreyya 1996: I/282). Lakin Osmanlı Arşivi'nde bulduğumuz 29 Zilhicce 1222/27 Şubat 1808 tarihli bir belge Ali Paşa'nın Konya Valiliğine atanmasıyla ilgilidir. Bu belge, Boğaz Seraskeri İsmail Paşa'nın vefatı sebebiyle Boğaz seraskerliğinin rütbesiz olarak Yemenicizade Yusuf Paşa'ya, Karaman eyaletinin de rütbesiz olarak orduda hizmet eden Çarhacı Ali Paşa'ya verilmesi hakkında sadrazamın yazısıdır (BOA, HAT, 1361 / 53653 - 0)⁽¹⁵⁾ (Belge Nu. 4).

Konya hadisesi sonrası Kon-

efendim

Boğaz seraskeri İsmâ'il Paşa'nın vefatına mebnî Boğaz Seraskerliğini Yemenicizâde Yûsuf Paşa kullarına ve müteveffâ-yı müşârûn-ileyhiñ [adı geçen merhumun] üzerinde olan Boğaz Seraskerliği dahi Çarhacı Alî Paşa kullarına tevcih ve ihâlesini sadr-ı a'zamları kulları tahrîr ve iş'âr eylediklerine [yazı ile bildirdiklerine] binâ'en Boğaz Seraskerliği müşârûn-ileyh Yûsuf Paşa kullarına ihâle birle bu tarafda kapu kethüdâsı kullarına ilbâs-ı hil'at olunub [hilat giydirilip] **Karaman eyâletiniñ dahi müşârûn-ileyh Alî Paşa'ya tevcihi** husûsu sadr-ı a'zamları kullarına iş'âr olunacağı ve sadr-ı a'zamları kullarınıñ ehîbbâ-yı bende-i hâk-pâ-yi mülûkânelerine [padişahlarının ayak tozu bendeleri dostlarına] takdim edildigi arizası [dilekçeş] bâlâsına [üstüne] keşide buyurulacak [harfleri uzatılarak/büyültülerek yazılacak] hatt-ı hümâyûnları sureti derûnuna [çine] mevzû'an ma'rûz-ı huzur-ı mülûkâneleri kalmağın bâlâsı arîza-i mezkûre ol-vechle hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn-ı şâhâneleriyle [padişahlarının şevkete ulaşmış kutlu yazılarıyla] tevşih [süslendirilir] ve taraf-ı çâkerâneme [bendeleri tarafına] isrâ buyurulur ise [gönderilirse] her tatarlara [atlı posta süvarilerine] teslimen müşârûn-ileyh kullarına irsâl olunacağı [gönderileceği] ma'lûm-ı âfileri buyuruldukdâ emr ü fermân şevketü kerâmetlü mehâbetlü kudretlü velî-ni'metim efendim padişahım hazretleriniñdir"

(15) Mezkûr belgenin tam metni şudur:
"Hü

Pâdişâhım
Ordu tahrîrâtı
yazıldı tarafına
gönderildi
hemân gönderesün
Şevketlü kerâmetlü mehâbetlü kudretlü velîni'metim

ya'dan firar ettiği, arşiv belgesinin (3 Nu.lu belge) yanı sıra Aşık Şem'i'nin mısralarıyla da sabit olan Koç Bekir Ağa'nın, yine bir arşiv belgesine göre, katledildiği 1811 yılına kadar firarı sürmüş olmalıdır. Bu mezkûr arşiv belgesine göre Bekir Ağa yanına topladığı adamlarıyla türlü gasp ve tecavüz hadiselerine karışmış, neticede de katline ferman çıkarılmıştır. Aşağıda tam metnini vereceğimiz arşiv belgesi Koç Bekir Ağa'nın katil emrinin yerine getirildiğine dairdir.

Hâlâ Karaman vâlisi sa'âdetlü Ali Pâşâ hazretleri tarafından vârid olan tahrîrâtın hülâsasdır fî 10 [Ramaza] N sene [12]26

Müşârünileyh mâh-ı şa'bânın yigirmi beşinci günü eyâlet-i Karaman'a vusul ile muhâfaza-i bilâd ve enhâ ve tesviyye-i umûr u re'âyâ ve berâyâyâ sarf-ı nakdîne makderet eylediğın

Sabıkan Konya mütesellimi Çandarlı oğlu Deli Bekir bir müddetden berü ol-havâlielerde gasb-ı emvâl ve hetk-i a'râz misillü müğâyyir-i rızâ yenice yenice zulüm ve ta'addıyyâta ibtidâr ve envâ'-ı fezâhata ictisâr iderek ikâz-ı fitne ve fesâddan hâli olmadıgından merkûmuñ izâlesile vâki' olan zulüm ve ta'addisiniñ men' ve def' kılınması ahâli taraflarından bi'l-istidâ şâki-i merkum Deli Bekir ile çend nefer avânesiniñ cezâ-yı meşrû'aları tertib ve icrâ kılınmış idügin

Şâki-i merkûmuñ Konya ve ol-havâli ahâlisinden bi-gayr-i hak ahz ve gasb eylediği yigirmi üç biñ kuruşuñ ahâli-i merkûmeniñ tekâliflerine medâr olmak için şâki-i merkûmuñ muhalledâtından istirdâdı muvâfık-zâ-yı âli buyurulur ise ol-bâbda bir kıt'a emr-i âli isdâr ve tesyâr buyurulmuş mumâileyh iki kıt'a kâ'ime ve bir kıt'a şukkasında tahrîr ider

Şâki-i merkûmuñ vâki' olan zulüm ve ta'addisinden bahis ve beyânla bi'l-istidâ

merkûmuñ çend nefer avânesile cezâ-i meşrû'aları tertib

kılındığı beyânile bi-gayr-i hak gasb eylediği sâlifüz-zikr yigirmi üç biñ kuruşuñ muhalledâtından

istirdâdı bâbında bir kıt'a emr-i âli isdâr buyurulmasını müsted'i Konya

ya kadısının i'lâmı ve ahâlisiniñ mahzarları kıt'a

2

(BOA / TS.MA.e 3 1 1 21, 10 Ramazan 1226)⁽¹⁶⁾ (Belge Nu. 5)

Bekir Ağa'yı bu suretle ortadan kaldırmakla iktifa etmeği az gören Mahmut II. ayrıca Konya'daki emlak ve akarının da müsadere edilmesi hususunda bir ferman daha göndermekten çekinmemişti Erdoğan (1945: 8). Yukarıdaki belgenin yanı sıra aşağıda metnini aynen vereceğimiz 3 Kasım 1912 tarihli arşiv belgesi de Koç Bekir Ağa'nın geride bi-

(16) Günümüz Türkçesiyle:

Hâlâ Karaman valisi saadetli Ali Paşa hazretleri tarafından gönderilen yazının özetidir. 28 Eylül 1811 Adı geçen [vali] şaban ayının yirmi beşinci günü Karaman eyaletine ulaşarak memleket ve nahiyelerin muhafazasına ve vergi veren ve vermeyen halkların işlerinin düzenlenmesine ve paralarının ödemesine çaba gösterdiğine...

Eskiden Konya voyvodası Çandarlı oğlu Deli Bekir bir müddetten beri o havalilerde mallar gasp ettiği; sıkıntı çıkarma gibi yeni yeni zulüm ve tecavüzlere başlayıp türlü edepsizliklere cüret ederek fitne ve fesat uyarılarına aldırmadığından adı geçenin ortadan kaldırılmasıyla yaptığı zulüm ve tecavüzlerin durdurulup savuşturulması ahali tarafından dilekçe ile adı geçen şâki Deli Bekir ile birkaç nefer avanesinin kanuna uygun cezaları düzenlenmiş ve yerine getirilmiştir.

Adı geçen şâkinin Konya ve havalisi ahalisinden haksızlıkla aldığı ve gasp eylediği yirmi üç bin kuruşun anılan ahalinin vergilerine destek olmak için adı geçen şâkinin geride bıraktığı mal ve paralardan geri alınmasının [Dersaadet'çe de] uygunluğu buyurulursa... O hususta bir adet yüce emir çıkarılıp gönderildiği sözü edilen iki adet yazı ve bir adet tezkiresinde yazılır.

Adı geçen şâkinin meydana gelen zulüm ve tecavüzlerinden bahis ve beyanla dilekçeyle adı geçenin birkaç nefer avanesiyle kanuna uygun cezaları düzenlendiği beyanıyla haksız gasp eylediği yukarıda anılan

yirmi üç bin kuruşun geride bıraktıklarından geri alınması hususunda bir adet yüce emir çıkarılmasını dileyen Konya kadısının belgesi ve ahâlisinin dilekçeleri adet 2

مادریان والیسی سادئو علی پاشا حضرتلی طرفین وارد اولون تحریکات خلوص سید ۱۰۱۰

مادریان ماه سبانیک بکری شخصی کونی ابلت قریانه وصل ایله محافظه بلور داخا ونسویه امور رعایا و برابریه مضرب
نقدینه مقدرت ایلمک

سابقاً قومیه مسلمی ما ندرلی اعلی ولی بکر بریزنبره اولوالیدره غصب اسوال وهنگ اعراض سئلو مغایر شایسته نجه ظلم
وتعدیاته انبار وانواع فضاحته اجتناب اولون ایضا قنّه وفادون خالی اولدیغیزن مرقوم ازاله سیده
واقع اولون ظلم وتعدیات منع و دفع قندنی اهالی طرفیندن بالوسند عا شقی مرقوم ولی بکر ایله جند فقره عن سنک
جرای شریکری ترتیب و اجرا قندنی اولون

شقی مرقوم قومیه اولوالی اهلیندن بغیره اخذ وغصب ایلمک بکری اوج باب غرض اهالی مرقومه نلک تکالیف
مدار اتمک شقی مرقوم غنطان تون استدراری موافقه رای عالی بیوریلور ایچ تطبق بر قنطه ارعالی اصدار و تیار
بیورس سویله ایکی قنطه قائمه و بر قنطه شرف سندن تحریک اولور

شقی مرقوم واقع اولون ظلم وتعدیاتین بحث و بیانله بالوسنما
مرقوم جند فقره عن سید جرای شریکری ترتیب
قندنی بیانله بغیر غصب ایلمک مالغالاکر
بکری ایضاً غرضت تخلفا تون
استدراری باین بر قنطه ارعالی
اصدر بیورس شقی قومیه
ناضینک اعلامک
واهلینک
مخبرک
قنطه

Sabık Konya mütesellimi Çandarlıoğlu Şaki Deli Bekir'in cezasının tertip edildiğine dair belge (Belge Nu. 5)

raktığı mal ve paraların nasıl dağıtılacağına dairdir. Mezkûr belge şudur:

Hû

Karaman vâlisi Alî Pâşâ kullarının varid olan tahrîrâtıdır maktûl Çandarlıoğlu muhalledâtından Dergâh-ı Mevlevî dervîşânına tahsîs buyurılıb kabûl itmedikleri emvâlîñ memleket mesârifine tahsîs kılınması bâbında ısdâr ve irsâl olunan emr-i şerife cevâb olub bir kıt'a î'lâm-ı şer'î dahi göndermiş olmağla î'lâm-ı mezkûr emr-i şerîf-i mezbûruñ kaydı balâsına şerh virileceği muhât-ı ilm-i âlileri buyruldukda emr ü fermân hazret-i men lehü'l-

emriñdir

Devletlü sa'âdetlü atûfetlü re'fetlü mekârim-şiyem sultânım efendim hazretleri

Bundan akdem katilen fevt olan sâbık Konya mütesellimi Çandarlıoğlu Deli Bekir'in cümle muhalledâtı ve zimemâtı ma'rifet-i şer' vechile ma'rifetiyle tahrîr ve bi-gayr-i hak fukaradan ahz eylediği yirmi üç biñ kuruşu muhalledâtından tahsîl ve ashâbına redd ü teslîm ü kusûr kalan beş biñ yedi yüz altmış iki kuruşu Dergâh-ı Hazret-i Mevlâna hazimeleri dervîşâna selisine teklif olundukda bir akçasını kabul itmemiş olduklarından mebâliğ-i mezkûr Konya sancağından mertiyân-ı seferiye mesârifine sarf olunarak fukarâ ve zu'afânîñ tekâlifâtları tahfif olun-

درینک سادو و طوفانو دانانو مکاتبیم طالع اندر چویش
 چوان الوی علی اقلی بان و در اولون قرینید مقول جاناندا ایشی قنقلای مده
 درینک تکیه و بیرون جانان اولون اولک حکمت مسازیم قنقلای مده
 ورسال انجان افرینجه اولی ایلجه رخصه اعلمک شیمی و قنقلای مده
 تکور ایشی برون قنقلای مده
 درینک اولون قنقلای مده
 درینک اولون قنقلای مده

بدون اهرم قنقلای مده اریله سایه قنقلای مده چاناندا ایشی قنقلای مده
 موزن ایشی و جه سو قنقلای مده و قنقلای مده ایشی قنقلای مده
 دامها باند ده قنقلای مده و قنقلای مده بیرون ایشی قنقلای مده
 مدیثانه قنقلای مده ایشی قنقلای مده ایشی قنقلای مده
 سفیر مهارت حربه ایشی قنقلای مده نکانه قنقلای مده ایشی قنقلای مده
 نادری قنقلای مده ایشی قنقلای مده ایشی قنقلای مده
 قنقلای مده ایشی قنقلای مده ایشی قنقلای مده
 ایشی قنقلای مده ایشی قنقلای مده ایشی قنقلای مده
 ایشی قنقلای مده ایشی قنقلای مده ایشی قنقلای مده
 ایشی قنقلای مده ایشی قنقلای مده ایشی قنقلای مده
 ایشی قنقلای مده ایشی قنقلای مده ایشی قنقلای مده
 ایشی قنقلای مده ایشی قنقلای مده ایشی قنقلای مده
 ایشی قنقلای مده ایشی قنقلای مده ایشی قنقلای مده
 ایشی قنقلای مده ایشی قنقلای مده ایشی قنقلای مده
 ایشی قنقلای مده ایشی قنقلای مده ایشی قنقلای مده
 ایشی قنقلای مده ایشی قنقلای مده ایشی قنقلای مده

Koç Bekir
 Ağa'nın geride
 bıraktığı
 mal ve
 birikimlerinin
 ne olacağına
 dair ferman
 (Belge Nu. 6)

mağa irâdesi bâbında cânib-i senâverine hitâben sâdir olan fermân-ı bâhirül-ihsân fermûde-i emr-i seniyyesi üzere maktul-ı mezbûrîñ muhallelâtından mütebakî fukarâ-yı dervîşânîñ kabul itmedikleri mebâliğ-i ma'lûma fermûde-i emr-i cihân-'atâ-yı üzere mesârif-i fukaraya sarf vechile fukarâ ve zu'afânîñ istizâde-i du'â-yı bağâ-yı ömr-i devlet hazret-i pâdişâhiye muvâzabet üzere olundukları Konya kadîsîniñ bu def'a matviyyen takdim eyledikleri i'lâmından dahi ma'lûm-ı âlîleri buyruldukdâ me'mûr ve fermânîñ buyrulduğum mu'âvenet ve müzâheretleri her hâlde bî-dirîğ ve tesviğ buyurulmak ehass-ı temennâ-yı hâlisü't-taviyyetleridir fi 27 Şevvâl sene 227⁽¹⁷⁾ (BOA, HAT. / 1519 – 33; 27 Şevval 1227) (Belge Nu. 6)

Konyalı araştırmacıların yazdıklarına göre ise Konya hadisesinin kaybedeni Kadı Abdurrahman Paşa ol-

(17) Günümüz Türkçesiyle:

Hû

Karaman valisi Ali Paşa kullarının gelen yazısıdır. Maktul Çandarlıoğlu'nun geride bıraktığı mal ve mülkü Mevlâna Dergâhı dervişlerine ayrılıp kabul etmedikleri malların memleket giderlerine ayrılması hususunda çıkarılan ve gönderilen şerefli emre cevap olup bir adet kadı hükmü de gönderilmiştir. Anılan hüküm, anılan şerefli emir kaydının üstüne açıklama verileceği kapsayıcı yüce bilgileri buyrulduğunda emir ve ferman emir sahibi hazretlerinin-

Devletli, saadetli, şefkatli, merhametli, cömert tabiatlı sultanım efendim hazretleri

Bundan önce katledilerek ölen eski Konya mütesellimi Çandarlıoğlu Deli Bekir'in bütün geride bıraktıkları ve borçları, kadı bilgisi dâhilinde ve onun tarafından yazılmış ve haksız olarak fakirlerden aldığı yirmi üç bin kuruşu geride bıraktığı mal ve paralarından karşılanması ve dostlarına ret, teslim ve noksan kalan beş bin yedi yüz altmış iki kuruşu Hazret-i Mevlâna Dergâhı hizmetlileri derviş ve bağıllarına teklif olduğunda bir akçasını kabul etmediklerinden anılan tutar Konya sancağından yiğit askerlerin masraflarına sarf olunarak yoksul ve zayıfların vergileri hafifletilmesi buyruğu hususunda övgüye layık olan/hükümdar tarafına hitaben çıkan parlak bağışının buyruğu ve yüce emirleri üzere anılan maktulün bıraktıklarından kalan fukara dervişlerin kabul etmedikleri malum tutara bağışısı bol sultanımızın emirleri üzere fukaranın masraflarına harcanması sebebiyle yoksul ve zayıfların hazreti padişahımızın ömürlerinin ziyade olmasını isteyen dualarını sürdürdükleri Konya kadısının bu defa sarılı olarak takdim eyledikleri hükmünden de yüce bilgileri buyrulduğunda memur ve fermanın, buyrulduğum yüce fermana muhtaç olduğum yardım ve destekleri her hâlde esirgenmeyip izin verilme çok özel temenni ve halis niyetleridir. 3 Kasım 1212

duğu için Koç Bekir Ağa bir firar süreci yaşamamıştır. Bundan sonrasını Konyalı araştırmacılar aktaralım:

Bu başarısı Ağa'yı, halkın gözünde daha da büyüttü. Onun bu yükseliği, saraydaki bazıları endişeye sevk etti. Bunlar, kendi istikballeri için Ağa'yı tehlikeli görmeye başladılar. Onu yıpratıp sultanın gözünden düşürmek için iftira ve asılsız isnatlara başvurdular. Kaptan-ı Derya Çarhacı Ali Paşa'yı Konya'ya vali olarak tayin ettirip, giderken de Koç Bekir Ağa'nın idamına dair fermanı eline verdiler. Koç Bekir Ağa, Konya eşrafiyla birlikte valiyi Alibeyhüyüğü'nde karşılamaya çıktı. Vali, onları yakındaki tepeye kurduğunu çadırında kabul etti. Vali, bir ara abdest almak bahanesiyle dışarı çıktı. Çadırda yalnız kalan Ağa, namaza durunca, görevli cellat içeriye girip [Ağa secdede iken] boğazına geçirdiği ipe Ağa'yı boğdu (1226/1811).

Koç Bekir Ağa'nın, Alibeyhüyüğü'nde kabrinin bulunduğu alan zaman içerisinde bir mezarlığa dönüşmüştür. Onun kavuk başlıklı baş taşında sülüs hatla hakkedilmiş sekiz satırlık şu kitabe yer almaktadır:

Hüve'l-Bâki

İçüb câm-ı gazâdan şerbeti

İdüb fânî cihândan uzleti

Kalmaidı vaktim vasiyyet idem

Eyledi Hak bana şehâdet devleti

İzz-i cinân dergâh-ı âlî mütesellim-i

Eyâlet Seyyid Koç Bekir Ağa rûhuna

Fâtiha

Sene 1226 (Özönder 2013: 205-206)

Koç Bekir Ağa'nın moloz taşlarla örülmüş yüksekçe bir sanduka şeklindeki mezarının üst kısmına ahşap hatıldan sonra yekpare blok taş yerleştirilmiştir. Sanduka baş ve

ayak taşından oluşmaktadır. Sanduka 84 cm eninde, 171 cm boyunda ve 106 cm yüksekliğindedir. Şahideler beyaz mermerden yapılmıştır. Ayak ucu şahidesi tabandan yukarıya doğru genişleyerek üst kısmı üçgen alınlıkla nihayetlenir. İç yüzü kazıma tekniğiyle işlenmiş selvi ağacı ile bezenmiştir. Baş şahidesi sarıktır. Yan yüzleri profillidir. Şahide yer yer kırılarak tahrip olmuştur (Şimşir 2010: 360-361).

Koç Bekir Ağa'ya Yakılan Türküler

Hakkında yazılan şiir ve yakılan türküler Koç Bekir Ağa'nın yaşadığı dönemde Konya halkı tarafından çok sevildiğini gösteren kuvvetli delillerdir. Katli üzerine Koç Bekir Ağa'ya yakılan türkülerden birisi şudur:

Haberim olaydı varaydım Çumra'nın kaşa

*Çekeydim askeri bir baştan başa
Dayan ıncı⁽¹⁸⁾ sen de Çarhacı Paşa
Girmesin Konya'ma der Bekir Ağa*

*Yavşanın içinde kurulduk cenge
Çok yiğitler geldi urdu mehenge⁽¹⁹⁾
Dayan Konal Oğlu sen de bu denge
Girmesin Konya'ma der Bekir Ağa*

*Atub şeşhaneyi⁽²⁰⁾ dumannın kesme
Buna kavga derler incinüb küsme
Hani Yörük oğlu Koç Çakal Osman
Girmesin Konya'ma der Bekir Ağa
([Ergun]-[Uğur] 1926: 188)*

Başka bir türkünün ise ancak aşağıdaki bölümü kaydedilebilmiştir:

*Cizdim askeri Çumra'nın kaşına
Aman vermezdim sana Çarhacı Paşa
Yazılanlar gelir elbette başa
Yanına kalmasın Çarhacı Paşa*

Konya'nın direği Koç Bekir Ağa

(18) ıncı: Hinci=şimdi [?]

(19) mehenk: Dügün eğlencesi.

(20) şeşhane: Av tüfeği.

*Yetimler babası Koç Bekir Ağa
Fakirler atası Koç Bekir Ağa
(Es 28.01.1980: 3) (Bitti.)*

KAYNAKÇA:

Arşiv Belgeleri:

BOA, C..DH.. / 12 - 555; 17 Şevval 1172.

BOA, C..TZ.. / 152 - 7587 - 0; 21 Ramazan 1192.

BOA, C..AS.. / 870 - 37297 - 0; 29 Şevval 1213.

BOA, C..DH.. / 233 - 11612 - 0; 29 Safer 1219.

BOA, HAT, 1361 / 53653 - 0; 29 Zilhicce 1222.

BOA / TS.MA.e 311 21, 10 Ramazan 1226

BOA, C..DH.. / 8 - 367 - 0; 23 Cemaziyelevvel 1227.

BOA, HAT. / 1519 - 33; 27 Şevval 1227.

Kitap, Makale ve Bildiriler

AHMED CEVDET (1292), *Târih-i Cevdet*, C. IX, İstanbul: Matba'a-i Âmire.

AYKUN, İbrahim (2003), "Tokat'ta Medfun Osmanlı Valileri", *AÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 22, Erzurum, s. 283-294.

BAER, Marc David (2011), *Selanikli Dönemler (Yahudilikten dönenler, Müslüman devrimciler ve seküler Türkler)*, (Çev. Sevinç Kayır), İstanbul: Doğan Kitap.

ÇOLAK, Kamil (2008), "Mısır'ın Fransızlar Tarafından İşgali ve Tahliyesi (1798-1801)", *SAÜ Fen Edebiyat Dergisi*, Vol. 10, S. 2, Sakarya, s. 141-183.

[DALBOY], M. Zeki (1928a), "Koç Bekir Ağa", *Babalık*, S. 2726 (26 Haziran), s. 2.

_____ (1928b), "Koç Bekir Ağa", *Babalık*, S. 2727 (27 Haziran), s. 2.

_____ (1928c), "Koç Bekir Ağa", *Babalık*, S. 2728 (28 Haziran), s. 3.

DÜŞÜNMEZ, Döndü (2006), "Tanzimat Devri Osmanlı Mülki İdaresinde Kapı Kethüdalığı", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya.

EMECEN, Feridun (1993), "Cezzar Ahmed Paşa", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 7, s. 516-518.

[ERGUN], Sadeddin Nüzhet-[UĞUR],

- Mehmed Ferid (1926), *Konya Vilâyeti Halkıyyât ve Harsıyyâtı*, Konya: Vilâyet Matbaası.
- ERDOĞAN, Muzaffer (1944a), “Kadı Abdurrahman Paşa Hayatı ve İcraatı”, *Konya*, S. 67-68 (Mayıs-Haziran), s. 27-32.
- _____ (1944b), “Kadı Abdurrahman Paşa Hayatı ve İcraatı”, *Konya*, S. 69 (Temmuz), s. 33-41.
- _____ (1944c), “Kadı Abdurrahman Paşa Hayatı ve İcraatı”, *Konya*, S. 70 (Ağustos), s. 23-30.
- _____ (1944d), “Kadı Abdurrahman Paşa Hayatı ve İcraatı”, *Konya*, S. 71-72 (Eylül/1. Teşrin), s. 6-13.
- _____ (1945), “Çarhacı Ali Paşa”, *Konya*, S. 83 (Ağustos), s. 4-11.
- _____ (1951), “Konya'nın Adlandırılması: Konya Mahalleleri ve Sokaklarına Yeni Adlar Verilmesi Dolayısıyla: 10”, *Yeni Konya*, s. 2 (28 Ocak).
- ES, Selçuk (1980), “Tarihi İncelemeler: Napolyon Bonapart'ı Yeniden Komutan Konyalı Koç Bekir Ağa”, *Yeni Konya* (1: 22.01.1980, s. 2, 3; 2: 23.01.1980, s. 2; 3: 26.01.1980, s. 2; 4: 28.01.1980, s. 3; 5: 29.01.1980, s. 3; 6: 30.01.1980, s. 3).
- GÜVEN, Taner (2016), “Osmanlı İmparatorluğu'nda Ayanlar, Sermaye Birikimi ve Girişimcilik”, *Türkiye İslam İktisadi Dergisi*, c. 3, S. 1 (Şubat), s. 63-88.
- KOÇAKOĞLU, Bedia (2018), “Kadı Abdurrahman Paşa'nın Şahsi Tarihine Kurmaca Yaklaşımlar”, *Antalya Kitabı Selçukludan Cumhuriyet'e Sosyal Bilimlerde Antalya I*, s. 866-881.
- KURT, Mehmet (2010), “Antik Lykaonia'da Yönetim ve Şehirleşme”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 28, s. 119-131.
- MEHMED SÜREYYA (1996), *Sicill-i Osmani, I-VI*, (Yay. Haz. N. Akbayar; Akt. S. A. Kahraman), İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay.
- NALBANTOĞLU, Süleyman Can (2008), “Kadı Abdurrahman Paşa'nın Siyasi Hayatı”, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih (Yakınçağ Tarihi) Ana Bilim Dalı*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- ORAL, M. Zeki (1948), “Konya Valileri (Karaman Eyaleti Beylerbeyileri)”, *Konya Valiliği Üç Yıllık İş Programı (1946-1947-1948)*, Konya, s. 26-33.
- ÖZÖNDER, Hasan (2010), “Napolyon'u İlk Büyük Bozguna Uğratan Koç Bekir Ağa”, *Çumra Sempozyumu (9-10 Mayıs 2008)*, Konya, C. II, s. 279-291.
- _____ (2013), “Koç Bekir Ağa”, *Konya Ansiklopedisi*, C. V.
- PAKALIN, Mehmet Zeki (1983), *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, I-III*, İstanbul: MEB Yay.
- SARI, Mehmet (2013), *Mevlevî Âşık ve Şâir Konyalı Şem'i/Hayati, Edebî Şahsiyeti ve Divânı*, Konya: İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü Yay.
- ŞAFAK, Yakup (2009), “Konya Mevlâna Dergâhı Postnişinlerine Dair Bir Liste”, *Merhaba/Akademik Sayfalar*, C. 9, s. 7 (4 Mart), Konya, s. 100-103.
- ŞAFAKÇI, Hamit (2013), “Kadı Paşa Sarayı”, *Tarihin Peşinde -Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi-*, S. 9, s. 101-112.
- ŞAHİN, Bekir (ts.), “Ali Paşa (Çarhacı)”, *Konya Ansiklopedisi*, Konya, s. 189.
- ŞİMŞİR, Zekeriya (2010), “Çumra Mezar Taşları”, *Medeniyetin Beşiği Tarımın Öncüsü Çumra Sempozyumu (9-10 Mayıs 2008)*, (Bildiriler Kitabı), Konya, c. II, s. 350-387.
- TUŞ, Muhittin (2001), *Sosyal ve Ekonomik Açından Konya/1756-1856*, Konya: KTO Yay.
- ULUDAĞ, Süleyman (2008), “Ricalü'l-gayb”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 35, s. 81-83.
- UYAR, Veli Sabri (1950), “Konya Bilginleri (1. Koç Bekir Ağa Kimdir?)”, *Konya*, S. 139-140 (Mayıs-Haziran), s. 3-4.
- UZUNÇARŞILI, İ. H. (1971a), “Nizam-ı Cedit Ricalinden Kadı Abdurrahman Paşa I”, *Belleten*, C. XXXV, S. 138, s. 245-302.
- _____ (1971b), “Nizam-ı Cedit Ricalinden Kadı Abdurrahman Paşa II”, *Belleten*, C. XXXV, S. 139, s. 409-451.
- ÜREKLİ, Bayram (2013), “Kadı Abdurrahman Paşa”, *Konya Ansiklopedisi*, C. V, s. 3-6.
- _____ (2015), “Sururi Ali Paşa”, *Konya Ansiklopedisi*, C. VIII, s. 175.